Juli-oktober 1839

FACTS

Date:
Juli-oktober 1839

Page number:
35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42

Diary location:
Thorvaldsens Museums arkiv, inspektørens skrin, nr. 1

Creator/key person:
Christine Stampe

General comments:
Dette dokument er en del af det originale manuskript til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen. Afskriften af hele manuskriptet omfatter i alt 60 dele. Denne del er nr. 8.
OBS Dokumentet er også udgivet i Arkivet, Thorvaldsens Museum. Her findes den senest opdaterede udgave.

Læs mere om nærværende online-udgivelse i artiklen Manuskriptet til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen.

Mentioned people:
Johan Bravo
H.N. Clausen
J.C. Dahl
Frederik 6.
Pietro Galli
J.V. Gertner
A.C. Kierulff
Adam Oehlenschläger
A.C. Petersen
J.F. Schouw
Susette Schouw
Christian Stampe
Elise Stampe
Henrik Stampe
Jeanina Stampe
Bertel Thorvaldsen

SUMMARY

Christine Stampes manus til sine erindringer om Thorvaldsen. Dette er 8. del af i alt 60.

TRANSCRIPTION

- 35 -

☒ I denne Tid [1] bad smaae Pigerne paa Nysøe om noget til deres Stambog[,] Meta [2][,] Elisa [3], Georgia [4], og Suzette [5], og Thor tegnede dem et Stykke [6] og Øhlenschl skrev med følgende Digt [7] ☒ I hvad Anledning vi tog ind, husker jeg ikke meere, men vi havde Hr Gærtner [8] ud med, som ønskede at Male Thorv: Portrait [9], hans debyt, var just ikke intagende[.] først lod han os vente paa ham ½ Time paa Scharlottenborg skiønt Tiden var ham bestemt naar han skulde møde, og paa Thorv bebreidelse, sagde han: at han ikke troede vi vare saa presise, hvor paa Thorv: giorde den Bemærkning at det dog havde været mere passende at de skulde vente paa ham[.] i Kiøge havde vi samme Historie, han Spurgte hvorlænge det varede[, han vilde blive borte] 1 Time for at kunne besøge sine Venner der, vi satte længe i Vognen og ventede og da han ikke kom; kiørte vi ud af Byen

- 36 -

og ventede udenfor medens Stampe [10] fik løbet den halve Bye igiennem for at lede ham op; levemaaden [11] trykkede ham ikke, dog da han nu engang tegnede Thor: efter at denne heele Morgenen i Heden havde Arbeidet paa Toget til Golgatha [12] og var tret, saa han slumrede ind, og jeg saae Gærtner banke i Bordet raabende med en bydende mine: ["]Thorvaldsen![”] saa kunne jeg ikke bare [13] mig længer, men skammede ham ud, og sagde ham Sanheden, og at han skulde prise sig lykkelig at Thor: vilde spilde saa megen tid paa ham osv osv[.] kort efter den Dag var han mig ikke god, og jeg kan ikke sige han intereserede mig synderlig skønt Thorv: ventede meget af ham[, “]dersom han bare ikke bliver staaende thi der er fleere Ganske Unge Mennesker som lover meget, men saa bliver de staaende[”], og et par Aar senere sagde Thorv: mig Ganske uopfordret[: “]han gaaer mig ikke frem nok[,] han holder for meget af sig selv[,”] og jeg Sva[rede] [“]hvad sagde jeg[,] de dygtigste Folk ere altid beskedne og det savner jeg hos G [14]["].]: dog maa jeg tilstaae det lille Portrait Profil i Blyant [15], som han sist har tegnet gefaldt [16] mig noget men alle de Andre er for grimede og meget ældre en[d] Thor saa ud, det er akurat, som naar man seer folk i Mikrosko[p] og saaledes ære de fleste af hans Portraitter[.] Christian [17] og Jeanina [18], gave ogsaa [19] af og til en fete, og blandt andet et fakkeltog af damask fanerne som vare døppede i Tiere [20], veiret var daarlig, vi vare heldere bleven i Stuen, dog Thorvaldsen nænnede ikke at forderve deres Glæde, og vi maatte ud at see der paa og han tage imod deres Hyldes som han tog lige saa kierlig imod og viste lige

saa megen Glæde over, som ved den aller største Æresbevisning[.]

- 37 -

Den 23de Juli 1839 fejl[21]

Mel: Vi Søemænd giør ei mange Ord[22].

I Danmark holdes Jubelfest
Den hele lange Sommer,
Saa høy[23] saa væn[24] saa Dansk en Gjæst
Besøger Danmarks Blommer
Hver Fugl ham synger for sin Sang
Naturens Røster Gjalde
Og rundt paa Danmarks Sangfuglvang
Blier[25] alle Danske Skjalde[26]

#

Han kjender godt den Danske Røst
Det Lys i Landsmands Øye
Og Tanken i det varme Bryst
Han veed at tyde nøye[27]
Derfor, da denne Højtidsstund
Bevenger[28] Tanke, Tunge
Skal mellem Bugt og Bøgelund
Vort Jubel Echo runge. ⊠

#

Med Kunstens gyldne Kongestoel
Du drog[29] til Danmarks Sletter,
Du fandt igien den Morgensoel
Hvor Dansken Krandse fletter
Derfor ved Danskens glædes Baal
Du Leve glad og Længe
Derpaa vi tømme denne Skaal
Thorvaldsen Leve Længe!!!

- 38 -

Gærtner[30] tegnede om Aftenen, de bas relieffer[31] som Thor: havde giort herude, og da han havde fullendt et lille Billede[32], af Thorv. meget udført[33], begyndte han paa det store[34] som man har seet paa Udstillingen i en Graae Sloprock, som har kuns en daarlig figur, og ikke ligner Thors Noble Kraftige stilling[35], Thorvaldsen rettede dette paa Khartonen[36], dog Gærtner slettede det ud, og Thor. sagde mig i den Anledning: ["]de skal see naar de ligger mærke at Alle Mahlere næsten uden undtagelse ligger noget af dem selv i deres Arbeider["], (jeg havde giort den Bemærkning, at den figur lignede mere G's en[d] Thor's. ⊠ G. var 3 Maaneder paa Nysøe[37] x[38][.] Der blev mange[39] Basrelief imellemtiden udført og Sangen N 4 af Petersen[40] til en af de diner paa Nysøe og Sangen N 5[41] paa Engelholm[42].

⊠ der bleve i den Mellemtid giort mange Basreliefs, og for at vise mig de spandske Dandsere[43] som Thor var meget beundrede til en Diner paa Nysøe først 1840[.] Nu ventede vi Dahl[44] paa Nysøe, men han blev borte ⊠ paa engang kom et Brev fra Rom[45] hvor da Gally[46] meget klagede over at Man havde sendt Bravo[47] i Huuset at optage Inventarium over alt hvad der var Møbler og alt[.] dette havde fornærmet Gally som Boede i Huuset, nu blev Thor ogsaa vred, og paa deres Svar (da jeg skrev til Byen for at spørge, hvem og hvorfor de havde giort det :)[. "]det var for at vide om de skulde sende 2 eller Een fregat var nok, for at tage det["]; ["]de skal ingen Uleilighed giøre dem[,"] sagde Thorv[48]:

- 39 -

Sprungen dette Blad Over[49]
x[50] Dette hører nok et senere sted f ex. Aaret senere hvor jeg troer først, friserne blive opsatte[.] I den gang Thorv:s Frise var opsat i Frue Kirken[51], førte Thorvaldsen, mig hen at see det, og vi fandt Clausen[52] der, (jeg husker ikke om ex spre[s][53]) der blev meget talt om at Loftet kunde blive deiligt decoreret med Engle og hvad der endnu skulde giøres nemlig: Luther[54], Melanton[55][,] de 2 Aposteler[56] osv[.] og Thor fik den Idee at Chorets Loft skuldes fyldes med Engle en i hver af Tavlene[57] stører og Mindre som Tavlene tabe sig[58]:, dette Arbeide blev afgiort skulde paa begyndes paa Nysøe naar vi kom tilbage fra Rom[59], og Thorvaldsen sagde han alt for gierne vilde giøre det naar jeg vilde berede alt til; vi kom tilbage men jeg troede han havde en Evighed endnu at leve[60], og dette som andet fleere bestemmelser bleve udsatte. ⊠

- 40 -

[siden er blank]

- 41 -

["]slet ingen[61] skal de sende, lad dem først see om de faaer et sted til at sætte det,["] osv – kort han ergrede sig, sov som sedvanlig[,] naar noget ergrede ham[,] ikke om Natten og udmalte sig alt paa det sorteste[.] kort nu fik han den Idee at reise med Schouws[62], som just skulde bort om 14 dage, og alt hvad jeg Snakkede hialp ikke[.] (["]nu har jeg været her 1 Aar, og endnu er intet besluttet om Museet[63], saa nu vil jeg bort["] og han arbeidede af alle kræfter for at faae det stykke af Toget[64], ferdig som han havde i Arbeide[.] jeg skrev imidlertid til Schouv i Alarm og fortalte hvordan alt hængte sammen osv[.] denne viste Brevet, til Kongen Fvi[65] som strax vilde sende Kierulf[66] herud at beroelige Thorv: dog kom vi til byen[67] forinden, og Kongen lod et møde træde sammen, der blev bestemt at Magistraten skulde ligge[68] til hvad der manglede i Pænge til at Bygge for, og Arkitekterne skulde indlevere tegninger til Valg for samme osv osv ⊠ og inden 3 Dage var al dette afgiort, nu opgav Thor: sin Reise, og vi fulgte nogle dage efter Schouv's med Dahl[69] til Dampskibet. Ved Manøvren[70], som paa den tid holdtes

og hvor Stampe[,] Thorvaldsen, og jeg vare kiørt hen, for at see paa, kom Kongen og talte til Thorvaldsen og ligeledes til mig og sagde til mig 3 gange: ["]lad mig see de holder paa Manden, hold paa Manden["].] osv

---

[1] Følgende passage er skrevet i venstre margen på den anden led: "I denne Tid [...] og Øhlenschl skrev med følgende Digt".

[2] Dvs. Meta Cathrine Marie Boisen Bang Grundtvig (1827-1887) datter af N.F.S. Grundtvig.
Se Rigmor Stampe, op. cit., p. 328.

[3] Dvs. Elise Stampe, ældste datter af Christine og Henrik Stampe.

[4] Dvs. Georgia Maria Luise Schouw (1828-1868), datter af J.F. Schouw og Susette Schouw.

[5] Dvs. Susette Dalgas, senere gift Mariboe (1825-1889). Datter af Hanne og Jean Antoine Dalgas.
Se Rigmor Stampe, op. cit., p. 328.

[6] Denne eller disse tegninger af Thorvaldsen i de fire pigers stambog, kendes p.t. ikke.

[7] Dvs. digt af juli 1839 fra Adam Oehlenschläger til de nævnte fire piger.

[8] Dvs. den danske maler J.V. Gertner.

[9] Antagelig Portræt af Thorvaldsen i sit atelier, B430.
Nedenfor nævner Stampe, at Gertner først fuldførte et lille billede og dernæst tog fat på et stort, som formentlig er identisk med Dep.35, der da også er dateret "Nysøe 1839." på siden af busten.

[10] Dvs. den danske baron af Stampenborg Henrik Stampe.

[11] Dvs god opførsel, høflighed, se betydning 2 af levemåde i Ordbog over det danske Sprog.
Udtrykket "levemåden trykkede ham ikke" betyder: Han var ikke plaget af god opførsel, se betydning 3.1. af trykke i Ordbog over det danske Sprog.

[12] Dvs. Vandringen til Golgatha, jf. A560.

[13] Dvs. betvinge sig eller lægge bånd på sig, undlade at gøre noget, jf. bare i Ordbog over det danske Sprog.

[14] Dvs. J.V. Gertner.

[15] Antagelig Portræt af Thorvaldsen i arbejdstøj, D1777 eller D1667.

[16] Dvs. behage, jf. gefalde i Ordbog over det danske Sprog.

[17] Dvs. Christine og Henrik Stampes yngste søn Christian Stampe.

[18] Dvs. Christine og Henrik Stampes yngste datter Jeanina Stampe.

[19] Følgende passage er skrevet i venstre margen på den anden led: "Christian og Jeanina, gave ogsaa af og til en fete [...] som ved den aller største Æresbevisning[.]". Passagen bringes ikke i Rigmor Stampe, op. cit.

[20] Dvs. tjære.

[21] Ifølge Rigmor Stampe, op. cit., p. 341, n. 83 er dateringen af sangen fejlagtig. Ordet fejl er tilføjet senere med blyant og er ikke skrevet af Christine Stampe, men antagelig af Rigmor.
Imidlertid er det en fejl, at dateringen er fejlagtig. Arkivet rummer nemlig to andre eksemplarer af denne sang, som begge tydeligt er dateret 23.7.1839 – se den ene og den anden, så det gælder uden tvivl også for denne sang, som i øvrigt må være forfattet af A.C. Petersen, se argumenterne for at tilskrive sangen til ham her.

[22] Sangen Vi Sømænd gjør ei mange Ord var en datidens mest populære viser. Den hidrører fra den dansk-tyske læge og forfatter Johann Clemens Todes (1736-1806) skuespil Søofficererne (1782), hvor sangen synges i stykkets slutning – 5. akt, 21. scene.
Selve melodien går dog endnu længere tilbage. Dens ophavsmand siges nu og da at være den franske komponist André Gretry (1841-1813), men sandsynligvis er der tale om en anonym vandremelodi, se Sten Høgel: '»- Saa levende Gienlyd -«. Knud Lyne Rahbek og musikken', in: Musik & forskning, Bd. 20, 1994/95, p. 29.

[23] Thorvaldsen var, så vidt vides, 168 cm høj, eller måske endda ca. 172-175 cm, hvilket dengang var et stykke over gennemsnitshøjde, se evt. Hvor høj var Thorvaldsen?

[24] Dvs. smuk, skøn, dejlig, jf. væn i Ordbog over det danske Sprog.

[25] Dvs. bliver, men af hensyn til verseføddderne er det forkortet til det talesprogsnære blir'.

[26] Dvs. digter i det gamle Norden, jf. skjald i Ordbog over det danske Sprog.

[27] Digtet mener altså, at Thorvaldsen med sin kunst udtaler noget, som danskere i særlig grad kan identificere sig med.
Se evt. emneordet Thorvaldsen som dansk nationalsymbol.

[28] Dvs. bevinger.

[29] Sangen hentyder til Thorvaldsen forholdsvis nylige tilbagekomst til Danmark 17.9.1838 efter mange år i Rom.

[30] Dvs. den danske maler J.V. Gertner.

[31] Formodentlig Gertners tegninger efter Thorvaldsens relieffer: Barnets skytsengel, D363, Kristus i Emmaus, D364, Perseus og Andromeda, D365, Nyårets genius, D366, Vandringen til Golgatha, D367 og Indtoget i Jerusalem, D368.
Tegningerne blev anvendt som forlæg for kobberstik i Just Mathias Thiele: Den danske Billedhugger Bertel Thorvaldsen og hans Værker, Fierde Deel. Thorvaldsens Arbeider og Livsforhold i Tidsrummet 1828-1844, Anden Deel, tekst- og planchebind, København 1850.

[32] Antagelig ovennævnte maleri, B430.

[33] Dvs. give noget en fuldstændig eller videregående, mere detaljeret eller udførlig udformning, jf. udføre i Ordbog over det danske Sprog.

[34] Antagelig Thorvaldsen med Adam Oehlenschlägers buste, Dep.35, der netop viser billedhuggeren i en grå slåbrok, som Stampe omtaler i det følgende.
Dette maleri er betegnet "Nysøe 1839." på siden af busten.

[35] Stampe har ret i, at Thorvaldsens positur på Gertners maleri er noget sær. Han læner sig fremad og lægger venstre arm på kavaletten, som om han stod dårligt og havde behov for støtte. Billedhuggeren er ikke afbildet i en af de statuariske stillinger, han gengav sine egne statuer i. De står i en hvilestilling tilsyneladende uden støtte, mens Gertner lidt indiskret synes at ville pointere, at billedhuggeren er en gammel mand, der ikke kan stå uden støtte.

[36] Dvs. Gertners skitse til maleriet.

[37] J.V. Gertner opholdt sig på Nysø medio juli 1839 til september 1839.

[38] Kryds. Dvs. indvisningstegn. Her indsættes følgende passage skrevet i venstre margen på den anden led: "Der blev mange Basrelief imellemtiden udført og Sangen N 4 af Petersen til en af de diner paa Nysøe og Sangen N 5 paa Engelholm."

[39] Følgende passage bringes ikke i Rigmor Stampe, op. cit.: "Der blev mange Basrelief imellemtiden udført [...] som Thor var meget beundrede til en Diner paa Nysøe først 1840[.]"
En del af sætningerne er indsat som indskud, og det er sandsynligvis forklaringen på deres fragmentariske karakter.

[40] Sandsynligvis den ovenfor citerede sang af 23.7.1839 af A.C. Petersen.

[41] Sangen Nr. 5, der blev sunget på herregården Engelholm, er p.t. ikke identificeret.

[42] Dvs. Engelholm gods, som ligger nær Næstved. Engelholm gods var ejet af Benjamin Wolff.

[43] Historien om de spanske dansere tager Stampe op senere i teksten.

[44] Dvs. den norske maler J.C. Dahl.

[45] Dvs. brev af 29.8.1839 fra Pietro Galli til Thorvaldsen.

[46] Dvs. den italienske billedhugger Pietro Galli.

[47] Dvs. den danske maler, konsul og etatsråd Johan Bravo.

[48] Teksten fortsætter på side 41.

[49] Hele side 39 bringes først på p. 65 i Rigmor Stampe, op. cit.
Fra: "Sprungen dette Blad Over" til: "[...]dette som andet fleere bestemmelser bleve udsatte. ■"

[50] Kryds. Dvs. indvisningstegn. Her indsættes følgende passage skrevet i venstre margen på den anden led: "Dette hører nok et senere sted f ex. Aaret senere hvor jeg troer først, friserne blive opsatte."

[51] Dvs. Vandringen til Golgatha, jf. A560.

[52] Dvs. den danske teolog og politiker H.N. Clausen.

[53] Dvs. uden ophold, hurtig, jf. ekspres i Ordbog over det danske Sprog.

[54] Dvs. Martin Luther, jf. A160.
Se mere i Bestillingen til Vor Frue Kirke.

[55] Dvs. Philipp Melanchton, jf. A161.
Den tyske, lutherske reformator, filolog, pædagog og teolog Philipp Melanchthon (1497-1560), der havde en humanisktisk-evangelisk livsanskuelse, og som arbejdede tæt sammen med Martin Luther (1483-1546). Det var meningen, at der i forhallen til Vor Frue Kirke skulle placeres en statue af henholdvis Martin Luther og Philipp Melanchthon, jf. brev af 7.5.1827 fra C.F. Hansen til Thorvaldsen. Projekterne blev dog aldrig færdige.
Se mere i Bestillingen til Vor Frue Kirke.

[56] Dvs. de to omarbejdede apostelstatuer til Vor Frue Kirke, Judas Thaddæus, jf A105, og Andreas, jf. A108.
Se mere i Bestillingen til Vor Frue Kirke.

[57] Dvs. de firkantede, fordybede felter i halvkuplen på kirkens apsis, se betydning 2 af tavl i Ordbog over det danske Sprog.
I arkitektoniske termer kaldes disse felter kassetter.

[58] Dvs. aftager eller svinder hen, se betydning 5.4 af tabe i Ordbog over det danske Sprog.

[59] Thorvaldsen rejste sammen med familien Stampe til Rom 25.5.1841, og vendte tilbage til København 24.10.1842.

[60] Thorvaldsen døde i Det Kongelige Teater 24.3.1844.

[61] Teksten på p. 38 om en eller to fregatter fortsættes her.

[62] Dvs. den danske botaniker og politiker J.F. Schouw og hans hustru Susette Schouw.
Thorvaldsen havde på dette tidspunkt planer om at rejse til Rom, se fx 7.10.1839. Disse planer blev forpurrede, som det fremgår af det følgende.

[63] Først 20.10.1839 vedtog Københavns Kommune planerne for Thorvaldsens Museum. 13.11.1839 blev de godkendt af Frederik 6.

[64] Dvs. Vandringen til Golgatha, jf. A560.

[65] Dvs. den danske kong Frederik 6.

[66] Dvs. den danske overpræsident, politidirektør og jurist A.C. Kierulff.

[67] Thorvaldsen ankom til København 6.10.1839.

[68] Dvs. lægge.

[69] Dvs. den norske maler J.C. Dahl, der i 1839 rejste fra sit hjem i Dresden til Norge. Undervejs passerede han København.

[70] Dvs. den militærmanøvre, der fandt sted i København i dagene 8.-11.10.1839.

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE
NY CARLSBERGFONDET

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE
NY CARLSBERGFONDET

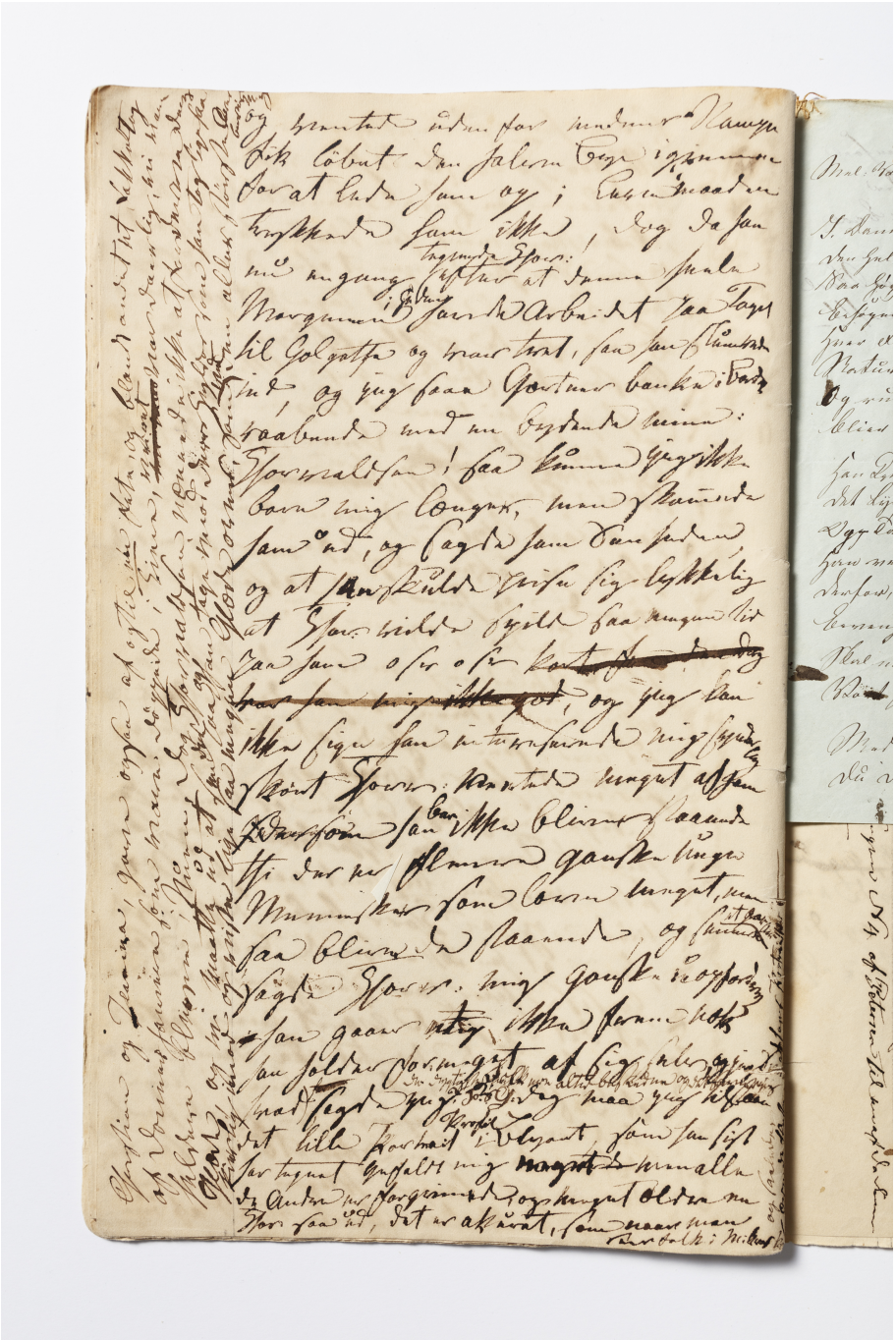

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE
NY CARLSBERGFONDET

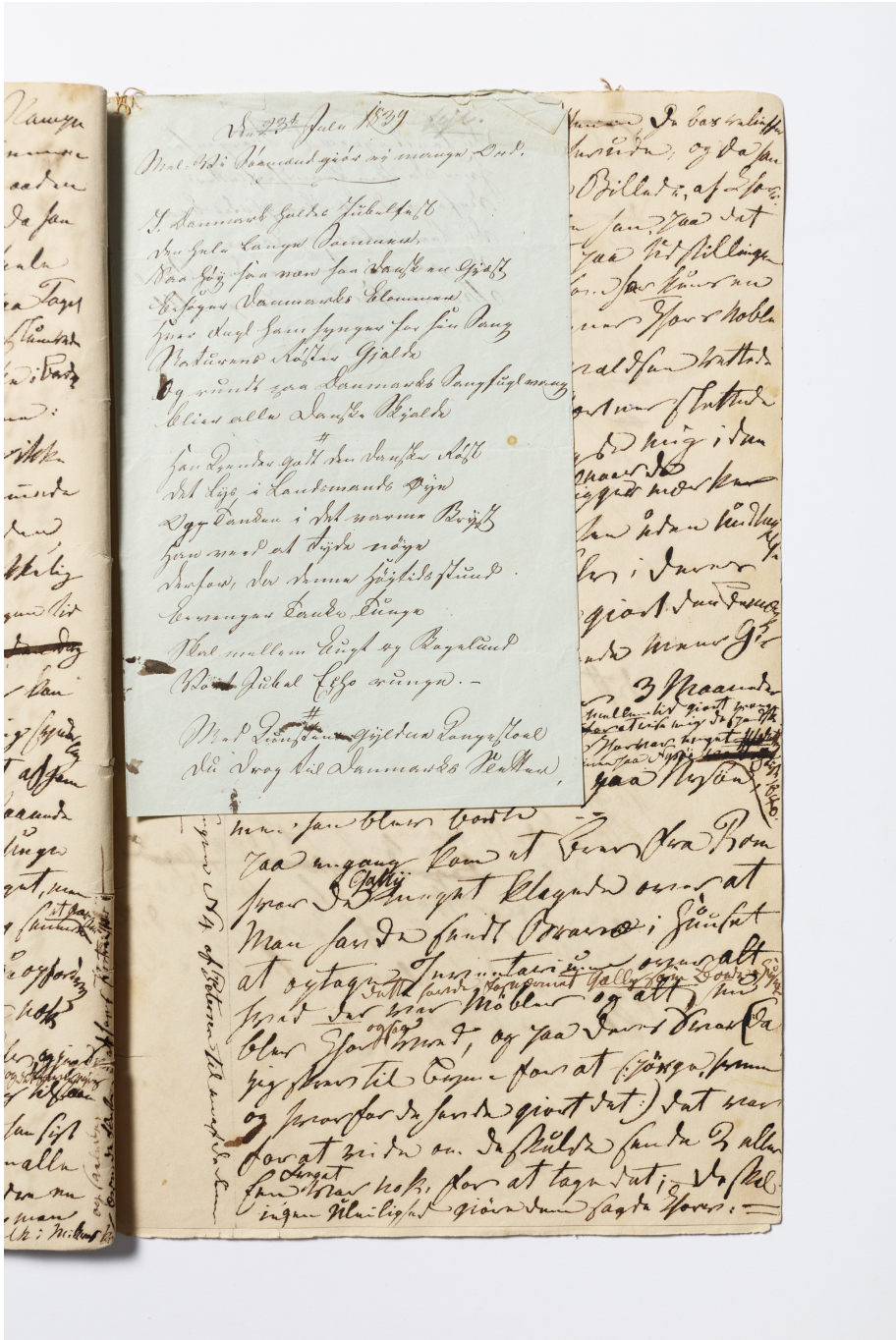

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE
NY CARLSBERGFONDET

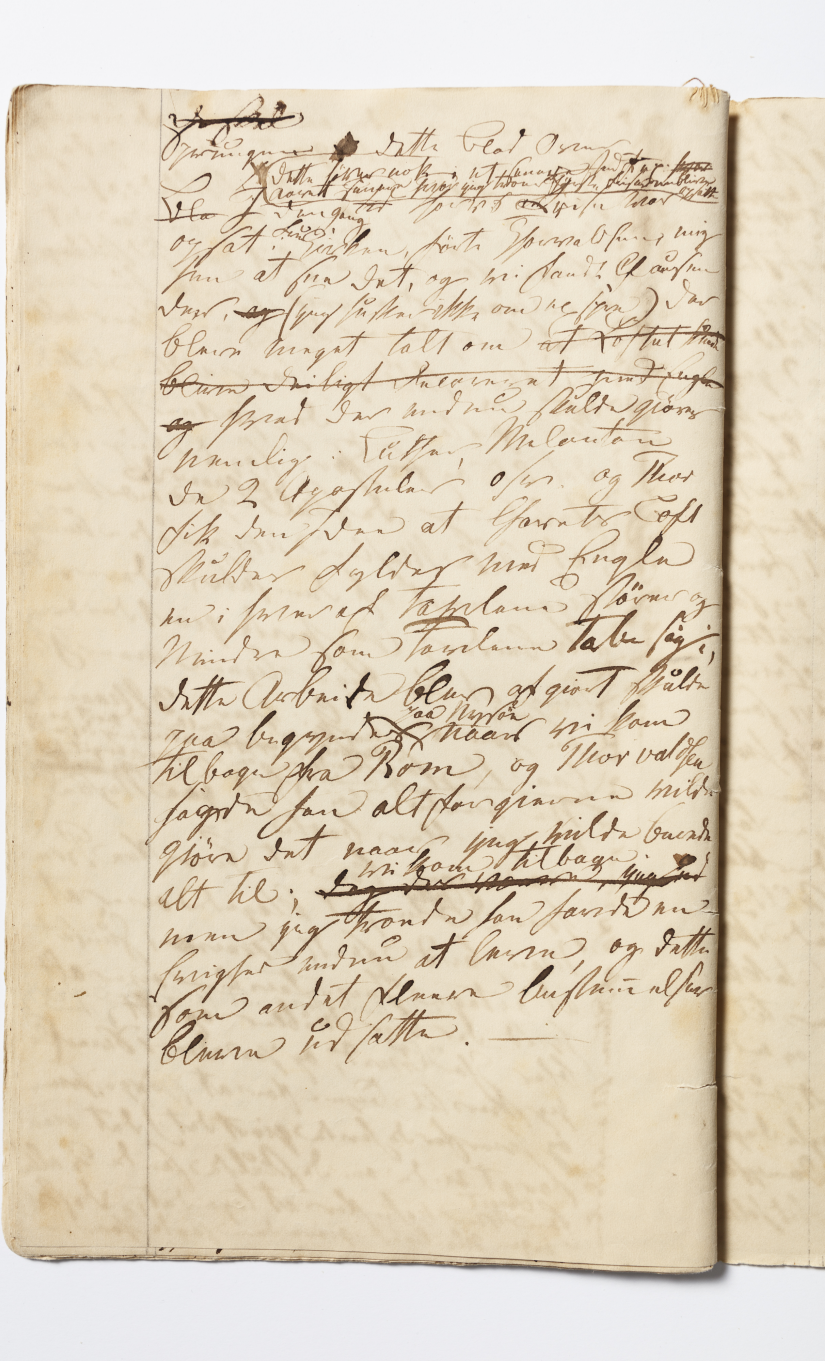

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE
NY CARLSBERGFONDET

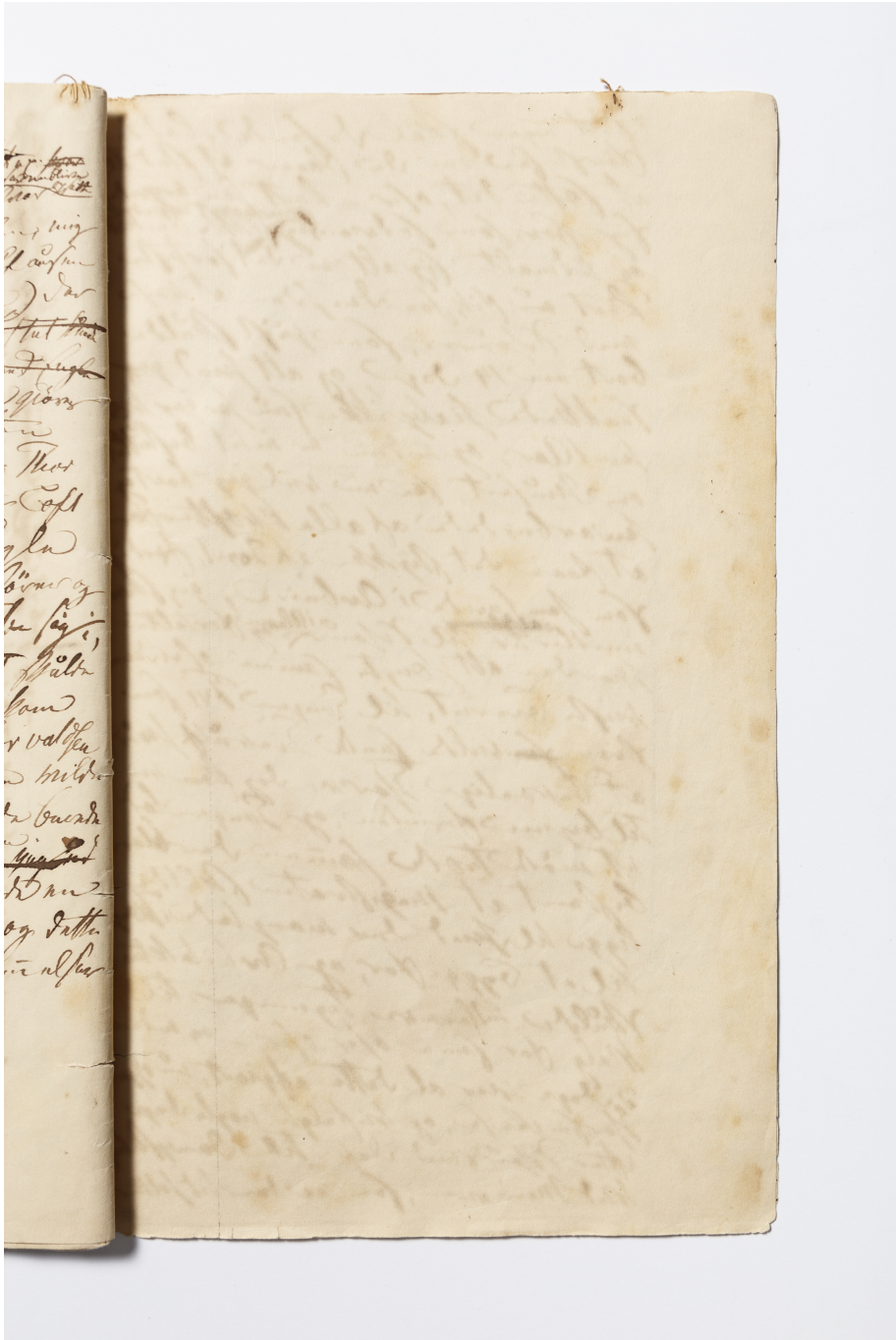

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE
NY CARLSBERGFONDET

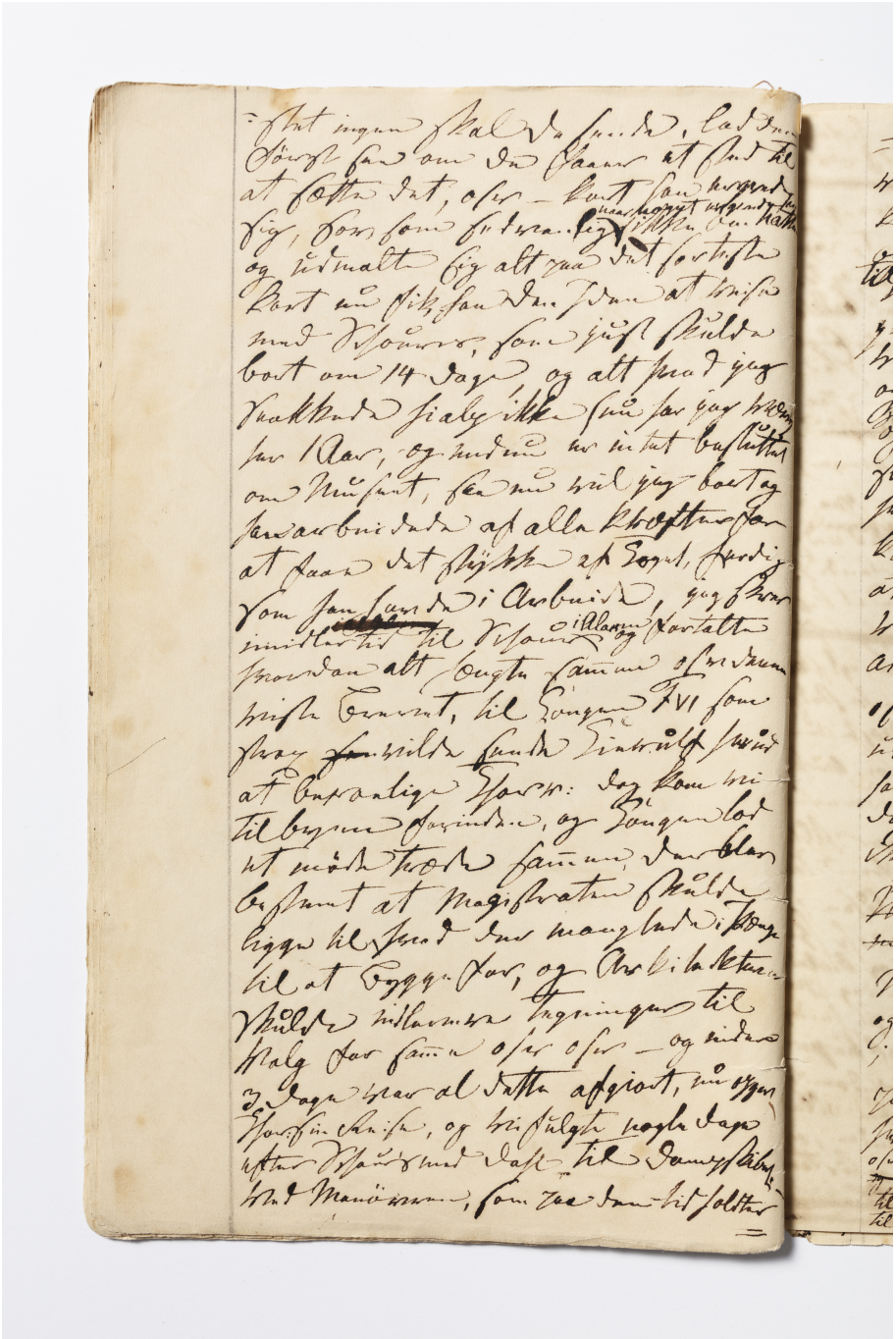

at det ingen skal vide af os, lod
Konge os om den Gaar at sige til
at sætte det, os — kort saa overred
dig, hos hans Majestæt ingen ... hat
og vidnalt sig alt saa det fortrøst
kort om sik, saa den Dom at vise
med Skouvs, som just skulde
bort om 14 dage, og alt saa jeg
vaktede sig ikke saa for gar vaa
for 1 Aar, og medan er intet besluttet
om Museet, saa nu vil jeg bortag
saa arbeide af alle Skoptur saa
at faar det skjøtte af Konst, Fredi
vom saa snart i Arbeide, gik hos
min Herr til Skouv og fortalte
hvordan alt sagde saa os den
hvite Ernst, til Konge XVI som
skal ... skulde sende Vintrulf saa
at betaale Skouv: da kom vi
til byen igjen, og Konge lod
os møde strax saa os, der blev
bestemt at Magistraten skulde
ligge til saa den maa lade i Konge
til at byggs os, og Arbeidsmænd
skulde indkomme ingeniøren til
Valg for saa os os os — og inden
3 dage var al dette afgjort, os igen
Kjøbenhavn skrive, og vi fulgte nogle dage
efter Skouv med dette til Damp skibet
med Manøvrene, som var den hvit soldat

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE
NY CARLSBERGFONDET

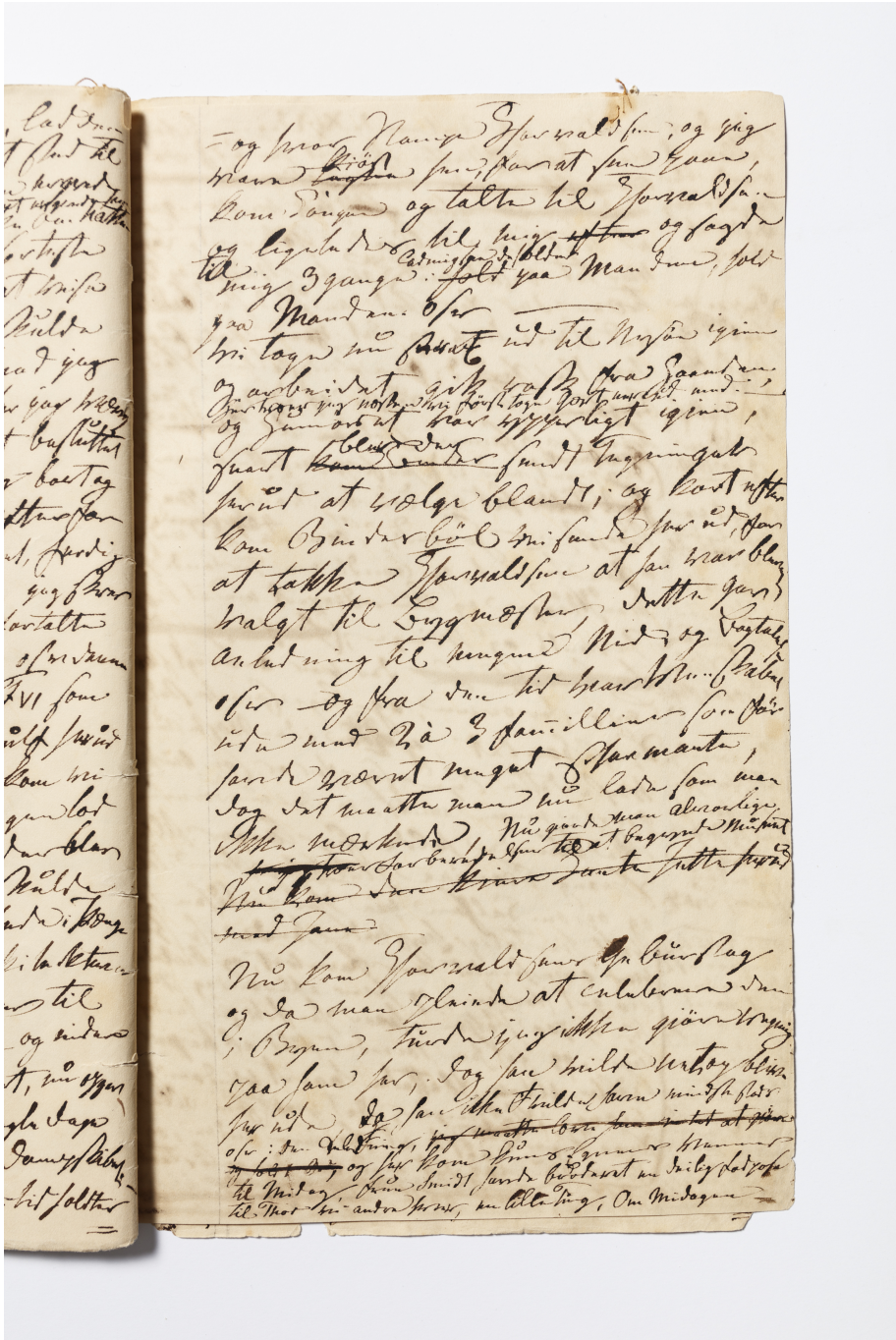

og hvor Hanna Jørgensdatter; og jeg
vaar ~~Bröl~~ spurgte for at faa Lov
Lov dertil og talte til Jørgensen
og ligeledes til mig ~~[illegible]~~ og sagde
til mig 3 gange: Jeg troede man havde
gaa Manden efter
vi toge nu Afsked ud til Nytaar igjen
og arbeidede sig fra Gaarden
og hvorfor jeg nogle Dage forinden var blev
og hvorfor at vaar Opfyldelse igjen,
saart ~~blev der~~ ~~[illegible]~~ fandt vi ingen
Spor ud at volde blandt os; og kort efter
kom Bindere Bröl og meldte os ud, for
at takke Jørgensen at jeg var blev
valgt til Byggemester. Dette gav
anledning til mangen Nid og Dagtale
efter og fra den tid var Stemningen
ikke mere Ro og den illeder som der
fandt gjorde mangt og Vanskeligt,
dog det maatte man nu lade som man
ikke medtoge, Nu gaar man alvorligt
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

Nu kom Jørgensen Onsdag
og da man skulde at enlaberne den
i Byen, turde jeg ikke gjøre noget
paa egen Haand, dog saae vild Arbeide blive
Spor ud. Da saae ikke Tilden som min Fader
efter: den Tilstand ~~jeg maatte ham ~~ ~~[illegible]~~ at gjøre
~~[illegible]~~ og jeg kom hjem om Aftenen
til Middag. Om Natten fandt Fader bedøvet en Dag ved
til Mor og andre Folk, en Aftenting, Om Middagen
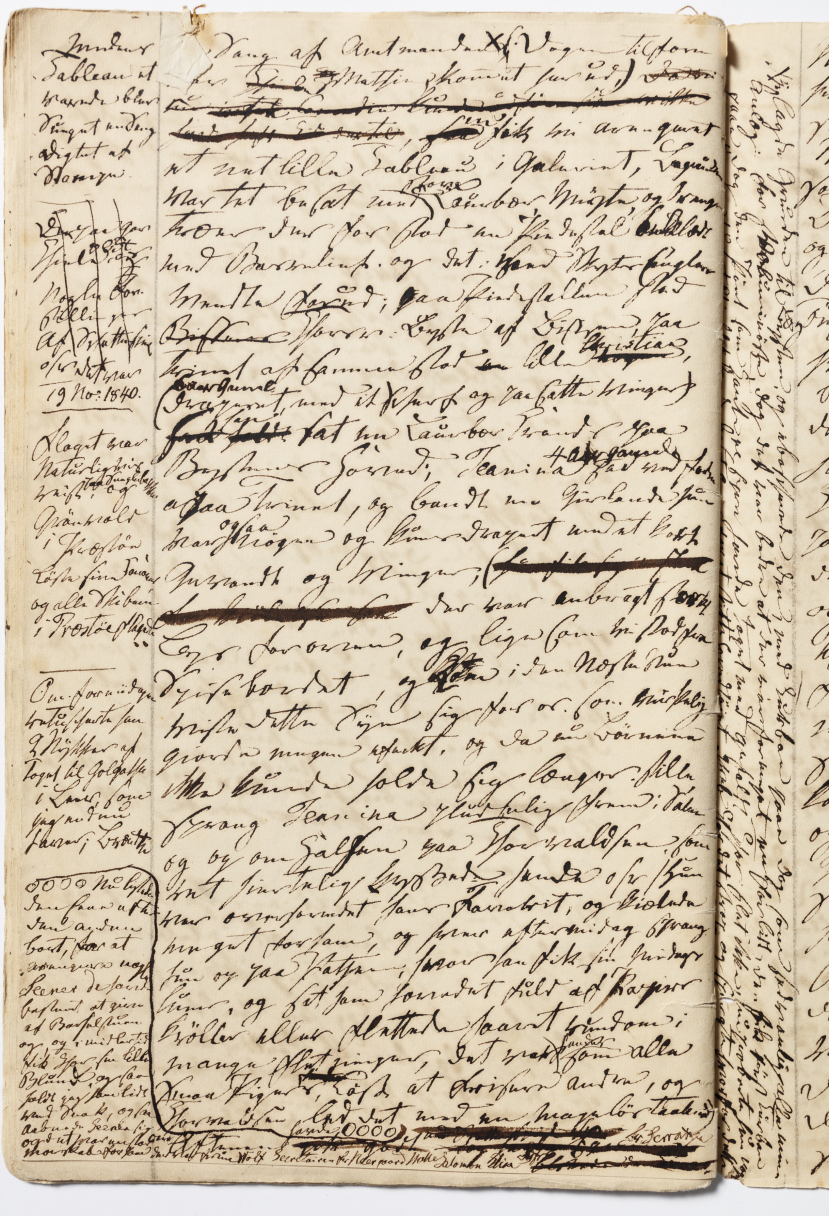
KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE
NY CARLSBERGFONDET